

H34 – Håndtering af 'mindste grise' og 'IUGR-grise'

Pattegriseoverlevelsen kan øges ved at tage særligt hånd om de mindste grise og IUGR-grise (delfin-grise). Små grise og særligt IUGR-grise er nemme at identificere i stien.

1. Ved fødsel – hvis grisen er tør og varm

- Har en patte:
 - Lad grisen være ved soen, så den kan optage råmælk.
- Ikke har en patte:
 - Hjælp grisen til en patte eller tildel råmælk i munden, så den har energi til at fortsætte selv.

2. Ved fødsel – hvis grisen er våd/kold/slap

- Giv grisen 8 ml so-råmælk med sonde (må kun gives, når man er lært op af en erfaren kollega).
- Alternativt kan gives ko-råmælk (se H7).
- Læg grisen i en "varmekasse" under en lampe. Grisen skal have en overfladetemperatur på cirka 34 °C - højst 36 °C, ellers får grisen hedeslag.

3. Efter en time i varmekasse

- Grisen lægges ud til en patte eller aflives, hvis den ikke har sutterefleks.
- Er der flere grise i kullet end patter, så splitmalkes, så grisen sikres råmælk (se H7).
- Grisen kan flyttes til mindsteamme, som stadig har råmælk i yver.

Små grise

Grise, som vejer under 1 kg ved fødsel. Jo mindre grisen er, jo mere er den udfordret.

IUGR-grise

Kendes på deres specielle hovedtræk. Ligner delfiner med en høj buet pande. Derudover har de udstående øjne og strittende hår.

Grise har forskellig størrelse og dermed også forskellig vægt ved fødsel. Små grise er i større risiko for at dø som følge af sult og kulde.

Karakteristisk IUGR-gris med delfinpande, strittende hår og udstående øjne.

H34 - Håndtering af 'mindste grise' og 'IUGR-grise'

	Stigende kuldstørrelse medfører mindre plads i børen til fostrene, hvilket forventes at være en af årsagerne til, at flere fostre ikke får tilstrækkelig næring før fødsel. Sidstnævnte kaldes IUGR-grise (Intra Uterine Growth Restricted-piglets). Den næring, IUGR-grise får før fødsel, fordeles i fostret, så hjernen får opfyldt behovet, mens andre organer (så som lever) er mindre end for normale grise. Mavens størrelse svarer dog procentmæssigt til størrelsen hos normale grise, så IUGR-grise kan procentvis optage samme mængde mælk som normale grise. IUGR-grise har desuden en lav fødselsvægt. Derudover er de muligvis også adfærdsmæssigt mindre udviklede end normale grise, hvilket kan være med til, at de er yderligere udfordret i forhold til at finde en patte og die. Stigende kuldstørrelse har generelt medført faldende fødselsvægt for den enkelte gris. Jo mindre grisen er, des mindre energi er der oplagret i kroppen. Det betyder, at små grise fødes med en mindre 'madpakke' og hurtigere opbruger deres medfødte energi (glykogen i leveren) end større grise. Grise med lav kropsvægt er særligt udsatte for afkøling og har derfor en øget risiko for at dø, da deres overflade er relativt stor. Hvis de er våde, vil de bruge ekstra meget energi på at blive tørre, og genoprette deres kropstemperatur. De kan derved ikke tåle de samme kampe ved yveret som større grise.
1.	Pattegrise har størst chance for at overleve, hvis de holdes varme og får råmælk fra egen mor. Hvis grisen allerede er tør og er ved at optage råmælk, bør den blive ved soens yver indtil kuldudjævning.
2.	Varme og energi er afgørende for grisens overlevelse, ligesom antistoffer fra soens råmælk. Sonde kan bruges, fordi svage grise ikke har ret meget sutterefleks, men det er vigtigt ikke at gøre skade med sonden – derfor skal brug af sonde introduceres og læres. Hvis grisen slet ikke er i stand til at sutte, bør den aflives. En gris på 500 gram skal have 15 ml råmælk tre gange med mindst én times interval. 10 ml bør være tidlig råmælk fra en so, så den er sikret antistoffer inden supplerende energi. Da søer er 'svære' at malke, kan supplerende energi tildeles i form af ko-råmælk.
3.	I de fleste kuld fødes der flere grise, end soen har funktionelle patter til. De grise, som finder en patte, bliver liggende hos soen det første døgn og forsvaret denne patte overfor nye grise. Derfor skal en genopvarmet gris kæmpe ekstra meget for at få adgang til en patte. Ved splitmalkning fjernes de største grise fra yveret i en periode, så de mindste grise kan komme til (se H7). Så længe soen føder grise, vil der løbende blive udskilt råmælk. Når soen er færdig med at fare, giver den mælk med 40 minutters interval. Soen giver fortsat råmælk de næste 12 timer. Bemærk at det kun de grise, som har en fast patte, som når at få mælk i de 5-10 sekunder, hvor soen lægger mælk ned. Også her er splitmalkning vigtig, hvis de svageste grise skal have en chance for at optage råmælk.
	Imens soen farer, og især når der er en gris på vej, kan der udmalkes råmælk (se H7). Efter faring lægger soen kun mælk ned med 40 minutters mellemrum. Her kan somælk malkes ud, efter at soen er behandlet med oxytocin.